

Uveřejňujeme mimořádně zajímavou studii †MVDr. Pavla Hallona, kterou uveřejnil v roce 1997 v regionálním vlastivědném časopisu „Naše Záhorie“ (č. 5/1997, vydává Záhorská vlastivědná společnost v Malackách) a která zřejmě unikla vzhledem k nevelkému nákladu tohoto periodika soustředěné pozornosti slovenských i českých filatelů. Zabývá se tzv. „Skalickým vydáním“ poštovních známek, řazeným k „revolučním přetiskovým vydáním“ z roku 1918. Dr. Hallon kromě rozsáhlých historických peripetií na pomezí Moravy a slovenského Záhoří a na jejich základě vyslovuje překvapivé závěry o této emisi, které jednoznačně vedou ke zcela novým poštovní-historickým a čistě filatelistickým pohledům na toto revoluční vydání.

Studie je zveřejňována se svolením pozůstalých autora v mírné úpravě a v českém překladu. Mj. se velmi podrobně zabývá osobností MUDr. Pavla Blaha. Především jeho zásluhou jako československého vládního zmocněnce totiž toto vydání vzniklo. Stať byla redakci MR předložena díky našemu odbornému spolupracovníkovi Dr. Svätopluku Šabatárovi, předsedovi Komisie expertov ZSF.

-red-

SKALICKÉ - BLAHOVO VYDÁNÍ Z ROKU 1918

V období října a listopadu 1918 se objevila řada různých přetisků na rakouských a uherských známkách. Současná literatura včetně oficiálních katalogů je označuje jako „revoluční přetisky“. Např. tzv. „Zelený katalog“ („Specializovaný katalog čs. poštovních známek“, PRAGA 1978; viz oddíl „Revoluční vydání“, str. 324-326 – pozn. překl.) tvrdí, že je dalo zhotovit několik „jednotlivců“. Jsou považovány za soukromé výrobky. Někteří podnikavci byli již za první republiky odsouzeni za falzifikaci známek cizího státu. Jiná podobná vydání byla v průběhu let kvalifikována velmi různě.

Všeobecně byla tato vydání mezi sběrateli označována jako soukromá. Autoři katalogů však asi dobře neznali (tehdejší) poměry na Slovensku, neboť mezi tato soukromá vydání nesprávně řadí i řádné, tj. oficiální vydání ministerstva s plnou mocí pro správu Slovenska, které vedl Dr. Vavro Šrobár v Žilíně. Jde tedy o zásadní omyl, protože toto vydání (zvané Šrobárovo – pozn. překl.) by mělo být v katalogích řazeno hned za „Hradčany“ a před „Poštu československou 1919“.

Na tomto místě však nebudeme mluvit o vydání, o němž se již mnohé napsalo a které je po všech stránkách dobře známo. Chceme se věnovat jeho předchůdci, což je vydání zvané SKALICKÉ nebo také Blahovo vydání. Vychází se zřejmě z toho, že jistý soukromník, skalický vlastenec Dr. Pavol Blaho si dal přetisknout uherské známky a potom je prodával.

Ze starší filatelistické literatury nám nejuplněnější zprávy o těchto známkách podává příloha „Tribuny filatelistů“ z let 1932 – 1934 s názvem „Československé známky“. V ní se píše doslova toto (cit.): „...kolem 15. listopadu 1918 se objevily ve Skalici a okolí maďarské známky s přetiskem, nápadně podobným tzv. II. pražskému revolučnímu vydání. Lišily se jen formátem přetisku, který byl menší. Myšlenka přetisku bývá připisována zesnulému Dr. Pavlu Blahovi ze Skalice. Podle některých faktů (autor však neuvádí, kterých – pozn. P.H.) lze s jistotou soudit, že jmenovaný byl spíše pasivní, nejvýše zprostředkující osobou akce, řízené z Prahy (?- pozn. P.H.). Je nesporné, že přetisky byly zhotoveny v Praze stereotypovými štočky a že byly předloženy Národnímu výboru ke schválení. Ten je však ani neschválil ani nezakázal. Československá filatelistická literatura se zmiňuje velmi málo o těchto známkách, které širší veřejnosti nebyly známy“. Tolik E. Hirsch, současník těchto událostí.

Vraťme se tedy do oněch dnů, abychom si přiblížili osobu MUDr. Pavla Blaha, skalického lékaře a politika, abychom se dověděli, jakou složkou byla „Dočasná československá vláda na Slovensku“, jaké území spravovala a kdo byli její členové. Tomuto období jsme velmi dlužni, i když bylo historickým mezníkem v našich národních dějinách.

Je také nezbytné se vyjádřit k tezi uvedeného katalogu, že podle rakouských a uherských předpisů, které byly v platnosti v mezidobí do vydání nových československých známek, byla jakákoliv úprava poštovních známek soukromými osobami zakázána. Protože od počátku československé filatelistické publicistiky bylo toto vydání házeno do jednoho koše s „vlastenci“ Marešem a Hornerem, stokrát opakovaná lež se stala pravdou. Proto se tak vyjadřuje i „zelený“ katalog. Jako regionální sběratel Záhoří, jehož poštovní historii již celé roky zpracovávám, jsem se nemohl vyhnout ani tomuto vydání. Bylo potřebné prostudovat množství soudobé literatury, konzultovat s pamětníky převratu, kterých ještě poměrně dost žilo, probrat archivy, abych mohl poskládat mozaiku těch pohnutých dní, tak bohatých na události.

Začneme od začátku – od vyhlášení „Martinské deklarace“ 30. října 1918

Slovensko, resp. Slováci měli v posledním uherském parlamentu jen čtyři poslance, kteří zájmy Slováků hájili. Z toho dva zastupovali Záhoří, a to Dr. Pavol Blaho za volební obvod Moravský Ján (proti němu ani nebyl postaven protikandidát, neboť neměl šanci) a Ferdiš Juriga za volební obvod Stupava. Ferdiš Juriga přednesl dne 18. října 1918 v uherském

parlamentu svůj historický několikahodinový projev. Bylo to rozloučení Slovenska s Uherskem. V projevu konstatoval, že jedině Slovenská národní rada je kompetentní rozhodovat o dalším osudu Slováků v Uhersku, ne uherská vláda a parlament. Projev přednášel za bouřlivých reakcí poslanecké sněmovny, protože její členové nedokázali pochopit, že by se Slovensko mohlo od Uherska odtrhnout. Politický vůdce hrabě Štefan Tisza, který projev poslouchal, se vyjádřil v tom smyslu, že jde o „krejcarovou komedii“. Za několik dní poté padl rukou atentáčníka a události se valily dále.

Všichni víme, co se stalo v Praze 28. října 1918. Obdobná událost se odehrála 30. října 1918 v tehdejší Turčianském Svatém Martině. Na tento den svolali předseda Slovenské národní rady (SNR) Matúš Dula a její tajemník Anton Medvecký plenární zasedání SNR. Ta vydala tzv. DEKLARACI, kterou se Slovensko rozhodnutím pléna SNR vyslovuje pro odtržení od Uherska a připojuje se k Československé republice. S tím se deklaranti kvapně rozešli domů, vybavení výtisky „Deklarace“, aby ji uplatnili ve svých domovech.

Byl tu však velký rozdíl mezi českými zeměmi a Slovenskem, které nemělo ani svoje vojsko, ani slovenskou administrativu, ani pevné hranice s Maďarskem. Samozřejmě Maďarů nechtěli ze Slovenska odejít. Mezitím se jednalo diplomaticky atd. atd. – to je však velmi dlouhá historie, které se nebudeme věnovat, protože z našeho filatelistického hlediska není podstatná.

Zelené kádry

Na Záhoří se v té době skrývalo v lesích mnoho vojenských zběhů, kterým se říkalo „zelené kádry“. Mezitím se rozpadly válečné fronty a vojsko utíkalo domů – jak kdo mohl. Utekli i vojáci z blízkých bratislavských a trnavských kasáren, samozřejmě v plné zbroji. Tak začali „tvorit“ svou „republiku“. Maďarští policisté se rozutekli, utíkalo i maďarské administrativní úřednictvo a „vrchnost“ – začala strašná anarchie. Vyhladovělí vojáci a jejich rodiny doma se začali mstít těm, kdož reprezentovali cizí režim a činili jim dříve příkoří. Vesniční notáři často zadržovali podpory rodinným příslušníkům vojáků, brali úplatky a válečné vykořisťování nemělo konce. Docházelo k drastickému rabování zejména židovských obchodníků. Na tyto otravné scény a pověstný „rabunk“ vzpomínali žijící současníci oněch dní ještě nedávno a mluví o nich i obecní kroniky. Hořely židovské dvory, palírny a krčmy. Lidé rozvášnění i alkoholem neznali míru. Neexistovala žádná státní moc, která by tomu učinila přítrž. Alarmující zprávy přicházely jedna za druhou do Prahy, a proto se Praha rozhodla jednat. Bylo nezbytné nastolit autoritativní státní moc.

V Praze byl tehdy přítomen slovenský představitel Dr. Vavro Šrobár, který vyslovil památná slova, že je třeba vojensky obsadit Slovensko dříve, než se Maďarů vzpamatují z porážky. „Kdo dříve položí ruku na Slovensko, toho bude navždy!“ Tato Šrobárova slova měla svou váhu, a proto pražský Národní výbor jako současný představitel státní moci (vláda ještě nebyla na čs. území) deleguje tři Slováky, aby se pod vedením Dr. Šrobára ihned odebrali na Slovensko jako tzv. „Dočasná československá vláda na Slovensku“.

Působení „Dočasná československé vlády na Slovensku“

Členy tohoto orgánu kromě předsedy Dr. Vavro Šrobára byli skalický lékař Dr. Pavol Blaho, advokát z Malacek Dr. Ivan Dérer a profesor a redaktor Anton Štefánek z Velkých Levár. Na Slovensku se měli ujmout veškeré politické moci se snahou uchránit Slovensko před anarchií a před návratem Maďarů. Jmenovaní odjeli dne 4. listopadu 1918 z Prahy do Hodonína. Zde je zastihly další telegramy, které popisovaly události na Slovensku tím nejhorším způsobem. Bylo nezbytné ihned konat!

(Pokračování na následující straně)